

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA (HL)

PAPILA RA 3 (P3)

NYENYANYANA/NYENYANKULU 2013

TIMARAKA: 100

NKARHI: tiawara ti $2\frac{1}{2}$

Papila leri ri na tipheji ta 6.

SWILERISO

1. Papila leri ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWINHARHU:
XIYENGE XA A: Switshuriwa swa switsalwana (50)
XIYENGE XA B: Switshuriwa swa switsalwambiko swo leha (30)
XIYENGE XA C: Switshuriwa swa switsalwambiko swo koma (20)
2. U languteriwa ku hlamula xivutiso XIN'WE eka xiyenge xin'wana na xin'wana.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka hi rona.
4. Sungula xiyenge XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele u kunguhata ntirho wa wena (Xik. Tsala mepe wa miehleketo/dayagiramu/chati ya nkhlukelano/marito ya nkoka, na swin'wana na swin'wana), hlela na ku hlayisisa ntirho wa wena. Nkunguhato wu fanele wu kombisiwa loko u nga si sungula ku tsala.
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele ku kombisiwa hi ndlela leyi kombisaka leswaku i minkunguhato (Xik. Ku fanele ku tsariwa NKUNGUHATO hi maletere lamakulu ehenhla ka nkunguhato).
7. U tsundzuxiwa ku tirhisa minkarhi hi ndlela leyi landzelaka:
XIYENGE XA A: 80 wa timinete
XIYENGE XA B: 40 wa timinete
XIYENGE XA C: 30 wa timinete
8. Nombora tinhlamulo ta wena ku ya hilaha tinhlokomhaka ti nga nomboriwa hakona.
9. Tsala nhlokomhaka leyi faneleke eka nhlamulo yin'wana na yin'wana.
LEMUKA: Nhlokomhaka yi nga tekeriwi enhlokweni loko ku hlayiwa ntsengo wa marito.
10. Tsala hi vurhon'wana (swi saseka no vonaka), u landzelela milawu leyi faneleke ya mapeletelo, mahikahatelo na mavumbelo ya swivulwa.

XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA SWITSALWANA**XIVUTISO XA 1****SWILERISO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwana hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla NKUNGUHATO u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka marito ya 400–450.

- 1.1 Masasana u fele enhoveni. [50]
- 1.2 Ku na nhlayo ya le henhla ya vadyondzi lava bihaka emirini. Xana ku nga endliwa yini ku antswisa xiyimo lexi? [50]
- 1.3 Mfumo wu fanele wu dlaya pfhumba ro phamela, ku ambexa swisiwana na ku nyika mali eka vana lava va nga riki na vatswari. Pfumela kumbe u kaneta mhaka leyi. [50]
- 1.4 Vatswari van'wana manguva lawa a va ha kombisi vutihlamuleri eka vana va vona. Pfumela kumbe u kaneta mhaka leyi. [50]
- 1.5 Loko a ndzo va mukhanselara wa wadi ya ka hina. [50]
- 1.6 Kombisa vunene bya vukhongeri lebyi endliwaka eswikolweni. [50]
- 1.7 Swifaniso leswi nga eka swivutiso swa 1.7.1 na 1.7.2 swi nga tsika/tlhonthla matitwelo na mavonelo ya wena ya swilo evuton'wini.

Hlawula xifaniso XIN'WE u tsala xitsalwana u angula ehenhla ka mhaka leyi. Tsala nomboro ya xivutiso (1.7.1 kumbe 1.7.2) lexi u nga xi hlawula, tumbuluxa na nhlokomhaka ya xitsalwana xa wena.

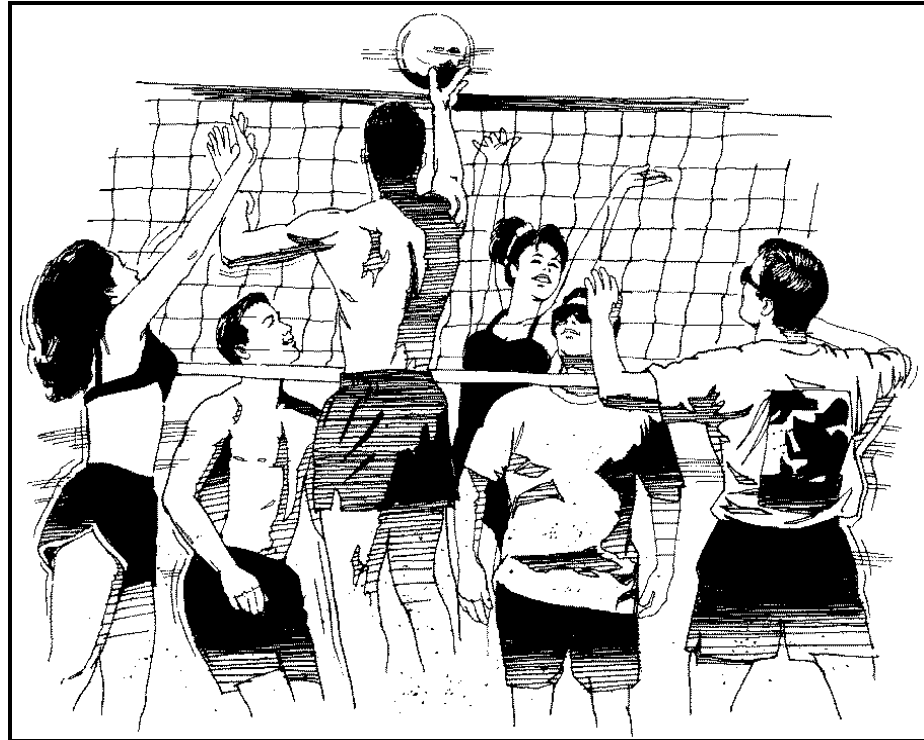
1.7.1

[Xifaniso xi huma eka webusayiti ya www.images.co.za]

[50]

1.7.2

[Xifaniso xi huma eka webusayiti ya www.images.co.za]

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A:

50

XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO SWO LEHA**XIVUTISO XA 2****SWILERISO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla NKUNGUHATO u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka marito ya 180–200.
- Sungula nhlamulo ya wena eka pheji YINTSHWA.

- 2.1 Tlilasi ya n'wina ya tidyondzo ta Sayense yi vile na rendzodyondzo ro ya erivaleni ra swihahampfhuka ra OR Tambo ku ya dyondza tidyondzo ta vuhahisi. Swin'wana a swi fambangi kahle erendzweni leri. Tanihi murhangeri wa tlilasi, mudyondzisi u ku komberile leswaku u vikela nhloko ya xikolo hi mhaka leyi. Tsala **xiviko** xa kona. [30]
- 2.2 Buti wa wena u ku xaverile tintanghu ta xikolo. N'wi tsalele **papila** u n'wi khensa. [30]
- 2.3 U murhangeri wa swichudeni exikolweni xa n'wina. U komberiwile ku ya yimela vadyondzikuloni eka ntlangu wo lelana na vadyondzi va Giredi ya 12. Tsala **mbulavulo (xipichi)** lowu u nga ta wu nyika hi siku leri. [30]
- 2.4 Tsala **atikili ya phephahungu** mayelana na swigevenga leswi a swi lava ku phanga maphepha ya swikambelo swa Giredi ya 12 lawa a ya yisiwa eka xifundzantsongo xa dyondzo xa le kusuhi na le ka n'wina. [30]

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 30

XIYENGE XA C: SWITSHURIWA SWA SWITSALWAMBIKO SWO KOMA**XIVUTISO XA 3****SWILERISO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla NKUNGUHATO u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka marito ya 100–120.
- Sungula nhlamulo ya wena eka pheji YINTSHWA.

- 3.1 Mi endlile xirhapa xa matsavu exikolweni xa n'wina, kutani matsavu lawa ya vupfile. Endla **xinavetiso** xa matsavu lawa. [20]
- 3.2 Hahani wa wena u na n'hwet'i a nyamalarile. Tsala **posikarata** leyi nga ta rhumeriwa exitichini xa rhadiyo xa Munghana Lonene leswaku va ta mi pfuneta ku hangalasa hungu leri. [20]
- 3.3 U hlawuriwile ku va murhangeri etlilasini ya n'wina. Tsala **swileriso** leswi mi twananeke swona tanihi tlilasi leswaku swi landzeleriwa. [20]

NTSENGO WA XIYENGE XA C: 20
NTSENGO WA TIMARAKA: 100